

Redaktion

Bo J A Haglund, redaktör och ansvarig utgivare
Sarah Axelsson, redaktionssekreterare
Jan Halldin, debattredaktör

Socialmedicinsk tidskrifts styrelse/nätverk

Ragnar Westerling ordförande, Karin Gulbrandsson, Preben Berntsen, Anne Hammarström, Stig Larsson, Martin Lindström, Elsy Söderberg, Katarina Wilhelmson.

Tema: Familjecentraler -Vad är en familjecentral?

En familjecentral riktar sig till föräldrar och barn. Enligt Socialstyrelsen är en familjecentral: samordnade och samlokaliserade enheter för mödrhälsovård, barnhälsovård, öppen förskola och socialtjänst med inriktning mot förebyggande arbete.

Familjecentraler utvecklar det som är unikt för svensk mödra- och barnhälsovård, nämligen att ge service som är generell, frivillig och kostnadsfri. Verksamheten är hälsofrämjande och tidigt förebyggande. Den öppna förskolan gör att familjecentralerna blir en mötesplats för föräldrar och barn samtidigt som familjecentralen också är en plats där olika yrkesgrupper möts och samarbetar.

Bvc-sjuksköterskors och barnmorskors arbetsdag består huvudsakligen av att de följer sitt basprogram med inbokade individuella besök. De kan

därigenom även erbjuda alla blivande föräldrar och småbarnsföräldrar den service som finns i övriga huset. I den öppna förskolan arbetar förskolläraren hela sin arbetstid med föräldrars och småbarns deltagande i verksamheten. Socionomens arbetsdag består i att hon deltar i öppna förskolans aktiviteter, i föräldragrupper och med individuella kontakter med föräldrar som så önskar. Även andra yrkesgrupper kan förekomma såsom specialpedagoger, bibliotekarier och familjerådgivare. Enligt Föreningen För Familjecentralers Främjande är målet att främja god hälsa hos barn och föräldrar genom att

- Finnas tillgänglig som mötesplats
- Stärka det sociala nätverket runt barn och föräldrar
- Skapa arbetsformer där barn och föräldrar är delaktiga
- Erbjuder lättillgängligt stöd enskilt

- och i grupp
- Vara ett kunskaps- och informationscentrum
- Uppmuntra ett jämställt föräldraskap
- Utveckla god service

Familjecentralernas historik

Utbyggnaden av de öppna förskolorna under 1980-talet var förutsättningen för tillkomsten av familjecentraler. Men efter en kraftig uppgång lades de öppna förskolorna lika kraftfullt ner under 1990-talet och av ett par tusen återstår nu endast några hundra.

Göteborg var med från starten och fick 1977 sin första öppna förskola i stadsdelen Bergsjön. Kommunfullmäktige hade fattat beslut om att utveckla det sociala förebyggande arbetet i samverkan med mödra- och barnhälsovården och Göteborg blev en mönsterkommun med över 50 öppna förskolor och socialarbetare tillgängliga för annan personal och besökare på öppna förskolor, mödra- och barnvårdscentraler. Göteborgsmodellen innebar samverkan runt den nyblivna familjen och en socialtjänst, som i den nya socialtjänstlagens anda, utan myndighetsutövning skulle vara tillgänglig för alla.

Senare tynade modellen bort i takt med att socionomtjänsterna drogs in och flertalet öppna förskolor lades ner. Men familjecentralernas historia hade inletts där öppna förskolan ingår som en viktig del. Initiativen har kommit underifrån där engagerade

tjänstemän varit pådrivande och önskat göra ett bättre jobb tillsammans. Statliga Folkhälsoinstitutet hörsamade detta under 1990-talet och gav förutsättningar för ett nationellt nätverk för familjecentraler. Genom dokumentation, årliga konferenser, kunskapsunderlag, kartläggningar och utvärdering kunde Folkhälsoinstitutet på detta sätt stödja utvecklingen. Senare kom Föreningen För Familjecentralers Främjande att bli den sammanhållande nationella kraften. Idag finns familjecentraler med i många lokala och regionala folkhälsoplaner. Sedan vårdvalet infördes har nyetableringen visserligen mattats av men trots detta finns det idag drygt 120 familjecentraler i landet och många är under planering.

Agneta Abrahamsson och Vibeke Bing
Temaredaktörer